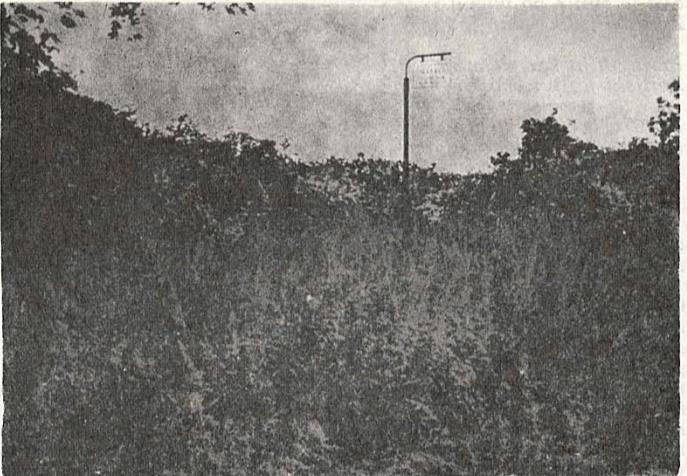

petko
vojnić
purčar

bijeli bubrezi

Zašto ne volimo doktora veterina, Damjana Karkovića? Ne volje ga ni njegova bivša žena, ni dvije udate kćerke. Naši razlozi su drukčiji. Viđamo ga svaki dan u jediničkom dvorištu s masnim džakom preko leđa, olupanim biciklom, u zakrpanoj vesti. Kako je naštao ta silna mržnja među svijetom iz kuće i ulice? Njegovoj leženosti i svadljivom karakteru ništa ne može promaci, premda i njega prate oči iz pizozora, nitko mu se ne smije pojavit u blizini, jer bogzna što nosi po džepovima i u džaku, zapravo zna se što nosi, kosti, veće i manje, razmrskane, krvave, kravljе, svinjske, teleće, ovčije. Zlobnici govore da nosi možda i ljudske, nekrofilički pokupljene na groblju. Od njega se može svašta očekivati. Bezdušnost se ogleda li u tome što je maskinuo svaku vezu s rodbinom, starim prijateljima, znancima, i živi pustinjački kao pas. Dovoljan sam sebi, osim kada mu se zatekne neka mlada ženska u sobi, uz koju još ima prostrano predsoblje, kuhićiju, ostavu, avetičinsku praznu. Svijet nije velik i uvijek se nade netko poznat koji ga vidi i raportira, dodajuci rašamanovski stvarnom događaju naslage mašt. Kao danas. Ženski cvrkultavi glasici: *Molim vas, primjetim ga kod pruge kako baza prema klanici, i kako sam imala dosta vremena, pričekam ga da se vrati, da vidim, i što vidim, nosi onu svoju vreću, a krv ili mast, ne znam ni sama što je, pravi fleke... užasno, skoro sam povratila, čujem da on voli popiti sirove teleće krvi, kaže, to je zdravo...* Vratimo se pruzi. Nagnut gaca prugom i broji piragove. Mutit mu se u glavi, sunce ga bije u ljetu, veže čvorove po rubovima manamice i navuče je na kosmatu glavu, broji piragove... dvadeset sedmi... osamdeset i peti... sto devedeset treći... Is pragovima isječanje nadije u djetinjstvu, baš tu, izvan grada, blizu ciglane i klancice čuvao je balkine dvije krave, igrao se klisia s ostalim čobanima, plivao u ritu punom pijavica. Kada bi se pokoj uhvatala kože, cikljajući posipali su je isolju, a pijavica bi otpala kao brabonjak. Ni vodenih zmija nisu se bojali. On, Damjan, htatao ih jeiza vrata i odnosio kući užasavajući i roditelje i ulkućane. *Cuo sam ja da je gospodin Karković pokazivao monstruozne naklonosti još u detinjstvu...* Karkovićevom moomaštvo. Ništa izuzetno. Tri odijela, vožnja taitinim autom, ljubav prema domaćim životnjama što ga, uz velika roditeljska odricanja, odveđe na studij veterina u Grazu. Ljubavi: Mlada Poljakinja koju upozna u Dubrovniku, gdje je dolazila godinama. Ljetnje lepršavo i odjevnu zapazio je prvi put na terasi hotela u kojem i on odsjeda. U pratnji tolerantne mame. Povezu se brodicom do Kolločepa, na povratku drže se

već za rukke. Fotografišaju se kiod visokih stijena i koje more bijesno udara. Brodića štetki, a oni samjare i trajniji vezi, čak ga i ona laško obujmi oko pasa. Pripadne mu sultradan u njegovoj sobi. Pilli su korčulansku travaricu, oblijesno, ne brojeći čaše. Ali od strastvenih obećanja ništa se ne ostvari. Javlja joj se iz Graza, posjeti je jednom u rodnom Krajkovu, i to je sve. To je puno, to tek mnogo godina kasnije shvati. Gotovo idiličnost injahove veze. Ne zaboravili Poljakinju, ni Krajkov, itakođer. U Grazu još jedna ljubav, s Austrijankom čija je majika bila gradičanska Hrvatica te je s njome mogao govoriti maternijim jezikom. Kolegica sa studija. Bože, zašto nju barem nije rođenio, bio bi možda sretan i danas. Dugo šetnje po najvećem gradskom parku. Nervinalo ga jedino što uvijek vodi sa sobom bijelo kuće. Sjajan vodič je bila. Kod svakog spomenika zastane i objašnjava mu što je dobitni, po čemu je poznat, što je činio u životu. Poštovala je i njegovu zemlju. Dosta je znala o njoi, premda nije nikada tamu bila. Obeća joj da će je provesti od juga do sjevera i polkazati ono što je najvrijednije. Vrijeme zaspisa ljepljivim pijeskom i injhovu vezu, i obećanja, i pisma. Ali Karković je kasnije, u dolkolici, vraćao pismima prošlost, uživljujući se u njen mravlji oblikovan rukopis, skidajući veo po veo ionoga što ih je razdvajalo i prvotni zanosi dolažu mu nebrojeno puta u svoj isvoj punini, do stišane erekcije. A gdje su mu danas na pisma? Ljubomorna Matilda ih spali, premda je ponicala i gorovila da ih nikada nije ni vidjela. To bi jaše notorna laž, pogotovo što se on dobro sjeća da ih je pokazivao, a prisjeća se i razgovora koji su tada vodili. *Što je bilo ranije, bilo je i to nas se ne tiče,* govorila je samouvereno, a zapravo lagala je, *što je primjećivao po kalusu u kutiju gdje je odlagao sva svoja pisma i pismenu dokumentaciju.* Kako se isvidio Matildi? Kao heroj, gotovo. U kolovozu, na plaži prepunoj kupača, kada se činilo da će jezerska voda uskijepiti od silih tjelesa, jedan mališan se počeo daviti, i dok su se drugi plaslijivo sniebivali, Karković skoči u vodu, dopliva do dječaka koji se u panici primi njegova vrata itako grčevito da su oboje potomuli, napili se mutljaga, isplivali na površinu kašljajući i tek tada je skočilo nekoliko odvražnih da im pomognu doploviti na obalu. Vještačko diisanje dječaku dala je Matilda iko znaliac, iko student četvrte godine medicine, čak i spasosnosan poljubac, metodu usta na usta. Poslije toga, kada su stigli i dječakovu roditeljiju, plaćući i zahvaljujući se njemu i Matildi, njih dvoje, kao dvije zvijezde s plaže, odoše u buffet praćeni još uvijek pohvallama i prijateljskim

udaranjem po ramenima. *Volim odvažne muškarce,* reče Matilda, *dječak bi se utopio dok se netko ne bi odvazio pomoći mu.* On ju je ispravljao skromno, što je njoj davao još više poticaja da ga hvali. *Dobro je što ste se tu našli vi, liječnica, jer ja primjerice ne bih znao kako da postupim, nime, znam to teorijski, ali u praksi sigurno bih se osramotio pred tolikim ljudima...* Popiju po dva konjaka, odvezu se do grada tramvajem, dogovorivši se da sutra zajedno odu u kino. Igrao je neki western i Matilda se dosadivala. Na izlasku iz dvorane ona mu izjavlja da je korisnije čitati knjigu nego dangubiti s lošim filmovima. Odvezu se takšljem do udaljene privatne kavane, u kojoj se muzicira tiho, melodramatski opojno, što ne smeta razgovoru. Prepuštajući se nehnajnim mislima i okusu pića, Karković je zaprosi strastveno. Nije ga shvaćala ozbiljno, u pijanistvu se svašta obećava, ona barem nije pijana, jedino se skanjivala i pitala da li mu pripasti ove večeri ili kasnije. Karković, međutim, ispijao je čašu za časom, udarao taktlove po stolu i bio melankolično sretan. Do sada odista mlijednoj djevojci nije tako odjedanput predlagao bračnu vezu. U dubini duše osjeti nelagodu što toliko žuri i malo je trebalo da povuče ženidbeni ptijedlog. Danas, pak, Karković drži da je silno progriješio i već tada se zauvijek oprostio od Matilde, a ne poslije trideset godina braka u kojem su izrodili dvije kćeri, bezdušne na nju. O nekim uzgrednim vezama nije vrijedno govoriti. O današnjim kratkim, vikend-ljubavima, bolje reći flertovima, pogotovu. Žena i djevojaka imaju svagda u njegovu skromu penzionersku stanu, ali to je više navika, strah da ne ostane potpuno sam sa sobom, svojim ranjavinama ili gladnjima psima, tašnom s veterinarskim priborom od kojega se odvojuje kao oblaci od vrha planine i jedino je uzima kada lijeći svoje zahvalne životinje. Kakiav bijaše njegov privatni život? Mogao bi stati u dva-tri dana koji se ciklično javljaju ponavljajući istih događaja. Ranog ustajanja, mrzovoljnoga brijanja, tithe psovke upućene Matildi što se izležava ili djevojčicama što zaboravljaju pola pribora i udžbenika ponijeti u školu, spravljanja doručka, najčešće kajgane i bilje kave, što je njegov dio posla, polazak na poljoprivredni diobro, a kasnije u institut, pregledajući bicikl, polutrački, namještajući štipaljke po rubovima hlača, potom motocikl »jawa« od sto pedeset kubika, i na koncu »opel-olimpia« što izdrža sva bespuća veterinarskog poziva i razdaljina salašarskih, zatim nerviranja i raspravljanja s radnicima što hrane svinje, sizičovski čiste smrdne obore, oglušujući se o disciplinu, savjet (premda, što veli pučka izreka, pametnima savjet nije potreban, glupavu savjet ništa ne vrijeđi), njegovo lako štrojenje nerasta i krmaca, neuobičajeno za veterinara, jer se nitko osim njega, Karković, ne može mjeriti s profesionalnim štrojačima koji to rade od jutra do večeri, i samo to, zatim nevolje s onima koji drže svinje da se pripreme za kastraciju, nesvikli na rvačke vještine, što je otežavalо izvoditi rezove po koži, mošnjam i stomaku, i Matildino gađanje koje prenese i na kćerke, ne samo što bazdi čizma i hlačama, nego nisu nikada htjele jesti od bijelogog bubrega koji se može kraljevski pripremiti, a on ga i priprema dobro, s lukom, biberom, crvenom paprikom; i što onda reći o Matildi koja pedantno histeriše dok on spokojno jede naujena svinjska jaja? Poslije podne predavao se knjizi i miru, Matilda hekljanu, djevojčice igri u dvorištu, a kada pođrastu sa svojim društvom odlaže negdje vani, u diskoklub, na školske sekcije. Što još reći o bračnom životu kada je bio načistu već druge godine da će morati gutati knedle, bedastoće i ponizavanja? Shvati kasno da je i u tome dobu mogao raskinuti vezu. No, isprijeći se Matildina trudnoća, sentimentalno zapomaganje, stišana arogancija, što ocijeni kao umilnost, pokajanje, vraćanje normalnom življenju, toleranciji, jer ljubav već tada zgasne... .

dnu dvorišta, kod pozamašne piljarice, skupi se apa-drapa društvo da procijeni Karkovićeve ludorije za posljednjih nekoliko dana. *Jučer ga sretnem kod konfekcijske prodavonice, te i ja, kao slučajno, unidem i imam što vidjeti. Kupuje radni plavi kombinezon. Zamislite, što će njemu, kog vraga, radni kombinezon.* I kao da ga prozivaju telepatiski, Karković izlazi iz svoga podstanarskoga stana u kombinezonu, prošparta dvorištem kao maneken, objesi donje rublje na štrik i nestaje u svome hadu odakle dopire žestoki lavez pasa koji prihvremeno borave kod ugodnog kućedomačina. On im vidi ranе kao legendarne djevojke koje su to činile nakon bitke. Ni sam Karković ne može u cijelosti objasniti kako se za njihove postradali kerovi koje nalazi na ulici, vašarištu, čak izvan grada. Po noći ih je izvodio u dvorište i oni su zahvalno spavalii u dugoj drvenoj štenari zasutoj slamom. Karković više voli mačke i do raskida s Matildom imali su po dvije mačke obavezno, a sada se bavi isključivo psima, njihovim ranama, povrijedjenim šapama i, naravski, u takovoj situaciji ne može biti govor da se i mačke tu nadu. Zašto bi on bio manjak, pitao se nebrojenu puta, što radi to u čega se ljudska komocija ne želi pačati, zašto bi bio razbludni starac — kada se, prije svega, ni umno ni fizički ne osjeća starkeljom, pak što onda hoće pakosni, zli jezici iz zgrade i ulice, boli njega briga što se mnogi ovdješnji došaptavaju ili prave aluzije na njegov način života, na njegove postupke, navike, jer da ima u svakoj ulici, u svakoj zgradici jedan jedini čovjek koji odvaja malo vremena i ljubavi za postradalim i gladnim domočuvarama, ne bi on morao, ne bi imao na vratu bujuk rundova, od križanca šarplaninu do čistokrvnog pekinezera, koji se možda samo zagubio i nastradao, nije važno, važno je pomoći tom malom, smiješnom stvoru. Naravski, nije lako izdržati i nahranićti odjednom deset, petnaest, jednom čak i dvadeset pasa, i onda je logično što prti mastan džak na ledima, što odlazi do daleke klanice, pogđa se s mesarima (često dobiva otpatke besplatno), davorava im se, pokazuje svoje trikove iz veterinarske prakse i nije ga sramota prenemagati se, glumiti prenemaganje da bi se jeftino kupile kosti, otpaci droba, usirena krv koju poče, i što ako piye sirovu toplo krv, jer i to je među kasapima postupak koji se cijeni, visoko cijeni, budući da i među njima ima onih koji to bez gadenja čine. Prisjetiti se i bezbrižnih dana s Matildom, kada su išli na jezeru, iznajmljivali čamac i vozili se prepušteni dodirima lagalog sjevernog vjetra. Veslajući nikada nije ni pomislio kako se u toj, posutoj jedva vidljivim pjegama, ženi, krije nezasitni demon u traženju, izmišljajući što bi htjela, a često ni sama nije znala što zahtijeva od njega, prepuna koštičavih paradoks, primjerice, danima govoriti kako bi htjela vidjeti novi američki ljubavni film, a kada izvadi karte, zapravo kupi od tapkaroša, ona zaželići ići na koncert ili u kazalište, ili kad kupuje haljine i cipele ushićena bira, premeće, zahtijeva od prodavačice da joj pokaže sve izabere nešto, šalje ga platiti, da bi se na što imaju u radnji, i kada pred sobom napravi brdo, pitajući ga neprestano za mišljenje, kada komično izabere nešto, šalje ga platiti, da bi se na vratima ulici predomislila, uvjerenja da u drugoj prodavalnici ima nešto lijepše, i ponovno je morao on, crveneci, vraćati robu začuđenom i bijesnom osoblju, no to su samo dvije banalne sitnice kakvih je bilo na stotine, naprsto pamet da mu stane, i pitao se da li je ona svjesna svojih sadističkih postupaka. Jedno vrijeme bijaše opsjednuti mijenjanjem stana. Koliko mu je tu krvi iscijedila. Opsjednuti bijaše i izmišljanim bolestima. I tako dalje. I zašto onda misli na nju i dan-danas? Trideset godina zajedničkog življenja urezuje duboke trage, negativno mazohističko iskustvo prisutnije je od duge normalne bračne veze, zar ne? Sjeti se i njihovih odlazaka u vinograd, u drvenu kolibu, njihovoga entuzijazma da se okopa, nešto zasad, da se berba

obavi veselo, razuzdano, kada su pozivali i rodbinu, i prijatelje, i slučajne znance... Poslije razvoda vinograd pripadne njemu, jer ga naslijedi prije ženidbe. Jasno je onda zašto ženama dozvoljava sve, a tek kasnije se kaje što nije odlučniji i razboritiji. Ne može se ni predočiti koliko žene, i mlađe i one iskusnije, voše njegovo društvo, njegove manire, njegove novce. Visoka penzija nije dobastna za žene koje sada dolaze k njemu, i da ne skrije malo sitnine, ostao bi gladan već sredinom mjeseca. Dočim, ugodno je u njihovu društvo. Posljednja, što mu pere rublje i čisti stan, ima svega devetnaest godina. S njom može sve, uzbuduje ga kada samo pomisli na nju. Zrele žene puno su razboritije i od njih ne doživljava neprijatnosti, premda ga manje uzbuduju. Kod njih voli korektnost i higijenu, jer zrele žene ne vidi samo ljubavnika u čovjeku, već i partnera u razgovoru, nekoga tko sudjeluje prijateljski u njegovim problemima, traumama, padovima, sramežljivostima, svemu onome što tvori iskidan čovječiji život. Bolest ne bira vrijeme kada će napasti. Napadne i njega. Leži u krevetu kao posjećeno stablo, boli ga po cijelome tijelu, grip ili neka upala, goneta što bi moglo biti, koristi bogato iskustvo u liječenju životinja, konačno, što je on sada negoli bespomoćno živinče? Susjedi bi mu najradije premazali tanjur otrivenom biljkom. Pred dolazak bolesti sve se djevojke i žene razbjegale kao da čute crnu kugu, tako nešto, koja će i njih oboriti. Psi nemocno izviruju iz dvorišta i cvile. Pasje narake. Jedva dobaulja do štednjaka da sebi skuha čaj, a onda se vraća i strovaljuje u krevet, prokljujući samotnički život. Pomišlja i na smrt. Ne boji se smrti, dosta je poživio i nagledao se i dobra i zla, ali je uvijek mislio da će doživjeti osamdeset godina, jer mišići, kondicija od neprestanog jurcanja, zategli se u luku, pješačenje i vožnja biciklom pomlađuju, drže vitalnim bez obzira na godine, pomisli i na starijeg od sebe profesora što se zaosijava na vratilu i razboju, kao gimnastičar mladac, ne pretjeruje kada kaže da se do bolesti mogao nositi s tridesetogodišnjacima u pješačenju, nošenju tereta, voženju bicikla. Ali što to sada vrijeti, ne kaže li se žuti žutu, a crveni putuju, a on je oduvijek bio snažan, s puno crvenih krvnih zrnaca i možda mu je zato organizam nespreman, bezazlena bolest ga može skršiti. Ne pamti da je bio bolesan kao sada. Bolest mu nije bila tema, razmišljanje i uživanje, i to je također hendikep. Starost, da, ljubav, da, bračni život, da, kćerke, da, prijatelji i neprijatelji, da, rat, da, djetinjstvo, da, ljubav, da samoča, da. Osjeti kako mu se sivi crv smrti uvlači u uši, usta, dušnik, pluća, u noge, u ruke... Poslije nekoliko dana netko će naići, pokušati na vrata, uhvatiti se za bravu koja će bludnički popustiti, veliki pas će ući također i razderati njegovu sjenu, i kada se histerično otkrije njegovu smrt, zadah tijela što se raspada, psi će u dvorištu i stanu zauravljati prema rastopljenom-bakarnom mjesecu, a oni koji ga budu sahranjivali zaboravit će njegovu želju da ga kremiraju, sahranit će ga u obitljsku grobnicu, zatomit će ga u zemlju, iz trbuha će izrasti bulka, kasnije korov, jer je od posljednjih Karkovića, nakon njega nema muškoga potomstva, neće moći, naravno, da sprječi kukumavčenje Matildino i kćerinje, zalivat će ga sigurno jedanput tjedno, pedantno, kanticom, nositi će crninu, odgovarat će uobičajeno prolaznicima i dalekim znancima, i to će sve biti protiv njega i njegove volje, bjesniti može sada, jer u grobu se ne može prevrtrati, što vidi to je sadašnjost, budućnost je svatjija smrt i zaborav... Ako se, pak, pridigne, ako se dogodi čudo te izbaci iz sebe otrov i bolest, znat će cijeniti svaki sat, svaki dan, svaku godinu, i dan i noć, veselit će se životu kao vidra, kao nesputani konj, kao razbješnjeli orao... Ili ne. Bit će tih kao krtica i nikome neće smetati, uklanjat će se mravima s puta, postat će vegetarijanac, sve što se traži od njega, odsjekao bi i mali prst na ruci za dantivanje vrtijeme, pa ma tko bio darodavac, faustovski vrag ili Dantev Bog... Bilo tko.

zlatno seme

nedeljko mamula

DETINJSTVO

teške su knjige
koje od velikih otkidaju se
visina
i ne listaju se lako
u krhkim rukama
leptirova krla
u razmahu
šarena slova
sričem

MLADOST

sedam dana i noći
učio sam i pisao
mnogo
koračajući po sobi
s jednog kraja
na drugi
noseći mašinu vezanu
oko pojasa
ili vrata
ne sećam se više
tog trenutka
kad je ušla majka i kriknula
ležao sam polumrtav
od gladi i dima

U STALNOM VRAĆANJU

kao što suton je
ili tih šum talasa
u stalnom vraćanju
ne vraća se više
bat sandala pod ogrtačem
jedan za drugim
u prirodnim sledu kao kamenje
s vrha obrušeno
i ne čuje se
stisak ruku u pozdravu
i reči
od kojih gvozdena vrata
na ulazu
prste
a niko ne zna šta je
spolja
a šta unutra

REC

iz vode
hladne do grla
onu što spretnim vezuje
prstima
pupak
prepoznajem već i pozdravljam
po drugi put
bezbroj lica
nadnosi se nad plamenom
velika senka
oko mene kreće se i miruje
kao reč
pri dodiru

ZLATNO SEME

ono dete
zlatno seme iz torbe
dok korača daleko
za leđa baca
ukrštajući i raskrštajući
ruke
istovremeno
po uzoranoj zemlji
pada neorganizovano
jato vrana
kao slova u spis
bešumno

sve je to Kratile
možda tako
a možda i nije*

* Platon: Kratile